

Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointi

Vapaamuotoinen palaute

OMNIA

Auditoijat

Hinkkanen, Kati
Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy

Rudner, Edina
Enviromerit Oy

Auditoinnin päivämäärä: 4. – 5.11.2014

OMNIA on rohkeasti lähtenyt auditoimaan kestävän kehityksen työtä koko oppilaitoksessaan. Oli ilo auditoida näin monipuolista toimintaa, jossa yhdistyy useita koulutusaloja ja toimipisteitä.

Omnian arvoissa näkyy kestävä kehitys ihailtavalla tavalla ja yhteiskuntavastuuta kannetaan esimerkillisellä tavalla käytännön toiminnassa ja oppilaitoksen toimintoja suunniteltaessa.

Ei lienee yllättävää, että näinkin suurelta toimijalta löytyi toiminnassa paljon eroa. Toiminnan yhtenäinen arviointi onkin kovin haastavaa. Jokaisesta toimipisteestä löytyi esimerkillisiä toimintatapoja, ja näitä käytäntöjä jakamalla muillekin on mahdollista päästä toiminnassakin aivan erityisen korkealle tasolle.

Tässä palautteessa on keskitytty aiheisiin, joissa on jouduttu pudottamaan itsearviointin pisteytyksiä. Olemme halunneet näin antaa eväitä myös kehittämiseen, jotta auditointia voidaan käyttää laajemmin työkaluna.

Kehittämiskohteiden lukumäärän vuoksi pisteitä on laskettu joillakin toimipisteillä. Se ei tarkoita, etteikö näistä samoista toimipisteistä löytyisi myös esimerkillistä toimintaa, mutta toimipisteen jokainen tutkinto ei ole päässyt sille tasolle, että toimintaa voitaisiin pitää vakiintuneena.

Vahvuutena kekeytymisen johtaminen

Omnian vahvuutena on erinomaisen johdonmukaisesti johdettu kestävän kehityksen työ. Kestävä kehitys on jalkautettu joka toimipisteeseen keke ryhmien työn kautta erittäin onnistuneesti. Opiskelijoiden osallistuminen on mahdollistettu useimmissa toimipisteissä, ja tämän osallistuminen tukeminen jatkossa onkin äärimmäisen tärkeää. Viime aikoina keke ryhmien työ on ollut uusien toimenpiteiden jalkauttamisessa ja tärkeää olisikin varmistaa, että kanava toimii myös toiseen suuntaan eli toimipisteissä tehtyjä hyviä ideoita saadaan koko Omnian toimintasuunnitelmiin.

Yhteiskuntavastuuohjelman ja toimipistekohtaisen keke-ohjelman sekä tulokortin tavoitteiden välinen linkitys ei ole muodostunut vielä selkeäksi käytännöksi. Opiskelijoiden ja henkilöstön äänestyksellä valitsemat teemat, keke-tulokorttiin kirjatut tavoitteet sekä yhteiskuntavastuuohjelman tavoitteet tulisi saada yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jotka täydentävät toisiaan. Asian organisoimiseen tuntuikin jo olevan hyviä ideoita, joten lähtökohta seuraavaan auditointiin on varmasti jo paljon parempi.

Johdon tulisi myös pitää huoli, että hienot toiminnat jalkautuvat jokaiseen yksikköön. Toivottavasti tästä auditoinnista on apua sen hahmottamiseen, missä yksiköissä jalkauttamiseen on erityisesti panostettava.

Innostavia esimerkkejä käytännön toimista oppimisympäristöissä

Oppimisympäristöjen tarkastelussa tuli vastaan useita innostavia esimerkkejä kestäväen kehityksen mukaisesta toiminnasta.

Vahvuuksia ja hyviä yksittäisiä esimerkkejä

- Oppimisympäristöissä oli kunnostauduttu useissa toimipisteissä jätekylltien esille laitossa erittäin johdonmukaisesti.
- Uudistusten yhteydessä oli myös tehty investointeja ekologisen ja taloudellisen kestävyuden eteen
- Työsaleissa hyvä turvallisuuskäytäntö sammuttaa pääsähkö koneista, kun opettaja ei ole läsnä. Samalla tuetaan sekä sosiaalista että ekologista kestävyttä.
- Pakolliset turvallisuusohjeet löytyvät hyvin useimmista toimipisteistä
- Orientaatioviikon perehdytys tuntui toimivan hyvin usealla koulutusosalalla sekä eri toimipisteissä, mikä on saavutus jo itsessään. Esimerkiksi sosiaaliseen kestävyteen liittyviä kysymyksiä on käsitelty silloin hyvin kattavasti. Tästä johdonmukaisesta käytännön työstä toivoisi muidenkin oppilaitosten ottavan mallia.
- Kirkkokadulla toimitiloissa esillä esimerkillisesti kestäväen kehitykseen liittyviä oppilastöitä.

Kehittämiskohteita ja yksittäisiä esimerkkejä

- Investoinneissa ei ole aina toteutunut sosiaalinen kestävyys – työhyvinvointi ja tilojen ergonominen käyttö ja toimivuus käytännön työssä. Tästä oli esimerkkejä ainakin Lakelan laboratorio- ja leipomoympäristöistä. Oppimisympäristöjä kannattaisikin arvioida vielä uudestaan esimerkiksi opiskelijoiden kanssa myös sosiaalisen kestävyden näkökulmasta ja tehdä yhdessä parannustoimenpiteitä.
- Oppimisympäristöissä ei ole huomioitu muuhun kuin jätehuoltoon liittyviä kestäväen kehityksen ohjeistuksia kattavasti. Esimerkiksi työtiloissa ei ole kiinnitetty laajasti huomiota ergonomiaohejiin tai luokkatiloissa energiansäästön ohjeistukseen. On todella hienoa, että Omniassa on pystytty investoimaan tilojen kestäväen kehityksen mukaisuuteen. Näistä hyvistä ratkaisuista ei kerrottu opiskelijoille tai vierailijoille missään, ja epäselväksi jäikin, käytetäänkö niitä opetuksessa.
- Luokkatiloissa tai yleisissä tiloissa ei ollut näkyvillä teemojen toteutusta kuin ainoastaan Kirkkokadun toimipisteessä. Esimerkiksi turvallisuudesta on huomioitu lain vaatimuksen mukaiset asiat, mutta ei tehty ylimääräistä.

Kestäväen kehityksen ohjelma ja opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet

Omnia vaihteleva taso ilmentyy esimerkinomaisesti opiskelijoiden kestäväen kehityksen ohjelman tekemiseen osallistumisessa. Koko

Omnian tasolla osallistuminen on onnistunut kohtuullisesti, siihen on ollut periaatteellinen mahdollisuus, mutta strategiseen työhön ei ole otettu opiskelijoita mukaan.

Toimipistetasolla opiskelijoiden osallistuminen ei ole ollut aina mahdollista tai keke –ryhmään osallistumista ei ole osattu hyödyntää vaikutusmahdollisuutena. Kuitenkin juuri toimipistetasolla opiskelijoilla on ollut erinomaisia rakentavia ideoita kestävän kehityksen mukaisen toiminnan kehittämiseen. Yksittäisiä opiskelijoista lähtöisin olevia toimenpiteitä toimipisteistä löytyikin. Tässä muutama jätehuoltoon liittyvä esimerkki.

- Lasin keräyksen järjestäminen laboratorioon ja
- tekstiilitilkkujen keräys vaateusalalla.

Tämä jättää kuitenkin monta koulutusala, joissa opiskelijoiden vaikutusmahdollisuudet eivät ole kovin hyvin toteutuneet.

Hyväksi esimerkiksi voisi nostaa ainakin Lehtimäen oppilaskunnan toiminnan, ja opiskelijoiden osallistumisen kehittämistyön jalkauttamiseen sitä kautta sekä opiskelijoiden johdonmukaisen osallistumisen Lakelan keke -ryhmän työhön. On kuitenkin hyvä mahdollistaa opiskelijoiden osallistuminen myös muita kanavia pitkin ja esimerkiksi selkeyttää opiskelijoiden roolia keke -ryhmissä.

Opetusmateriaalit käyttöön

Kestävään kehitykseen liittyviä opetusmateriaaleja oli listattu itsearvioinnin yhteydessä. Näistä materiaaleista kaikki eivät kuitenkaan olleet opettajien käytössä. Varsinkin alakohtaisilla avainmateriaalien käytössä oli puutteita, esimerkiksi ympäristöosaava kiinteistö ja hotraca -alalla tai Draivi autoalalla. Osa koulutusalojen opettajista ei ollut kuullutkaan näistä materiaaleista eikä esimerkiksi Eco Centrian materiaalien käytöstä ollut havaittavissa näyttöä.

Proplematiikkaa havaioinnollistaa esimerkiksi ruoka-alan ympäristöpassi. Omnian ruokapalveluilla on ympäristöpassi käytössä henkilökunnalle, mutta opetuksessa sitä ei ole käytetty johdonmukaisesti jokaisessa toimipisteessä tai siihen liittyviä arviointilomakkeita kaikkien keittiöiden toiminnan arvioimisessa.

Onkin hyvin haastavaa tehdä toiminnasta yhteenvetoa, kun toisaalta toimitaan aivan esimerkillisesti, mutta kaikki toimipisteet tai koulutusalat eivät ole päässeet vielä samalle tasolle. Sama hajanaisuus näkyy vielä monessa muussakin aiheessa, mutta toisaalta siinä piilee myös vahvuus, sillä selvästi Omniasta kokonaisuutena löytyy edelläkävijyyttä ja osaamista koko talon tason nostamiseksi.

Seuraavaan auditointiin tulee kehittää myös niiden alojen opetusta, jotka ovat saaneet alle 30 pistettä arvioinnista. Kestävän kehityksen

oppimispolkua rakentaessa se on helppo tehdä. Yhteenvetona voidaan katsoa, että Omniassa on kestävä kehitys sisällytetty opetukseen

- esimerkillisen hyvin 8 koulutusosalalla
- kaipaa parannusta 6 koulutusosalalla
- arvioitava uudelleen seuraavassa auditoinnissa 9 koulutusosalalla.

Kaikilla koulutusaloilla opetus on kuitenkin niin hyvällä tasolla, että poikkeamia ei tule.

Teemojen toteutuksesta hyöty irti

Omniassa kestävä kehityksen teemojen toteutuksessa on toisaalta toimittu esimerkillisesti joidenkin toimenpiteiden jalkauttamisessa jokaiseen toimipisteeseen. Tästä löytyi hyviä esimerkkejä mm.

- Jätehuollon kehittämisestä
- Kiusaamisen ehkäisystä, johon oli suorastaan erinomaisella tavalla puututtu koko Omniassa
- Opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvän teemaviikon toteutus oli näkynyt hyvin kaikille opiskelijoille ja jalkautunut eri toimipisteisiin hienosti
- Henkilökunnan hyvinvointia tukevien toimenpiteiden toteutuksesta

Kuitenkin joidenkin teemojen toteutus ei enää näkynyt toimitiloissa, joten kovin pysyvistä toimenpiteistä ei voida silloin puhua. Teemojen toteutuksessa pitäisi ulottaa toimenpiteet lakisäätöisiä toimenpiteitä pidemmälle. Teemojen toteutuksesta kannattaakin ottaa kaikki hyöty irti!

Aikuiskoulutuksen kekeopetukseen järjestelmällisyyttä

Kestävä kehityksen arviointia tehdään suurimmassa osassa koulutusaloja sekä henkilökohtaistamisen yhteydessä että arviointivaiheessa. Erilaisia tapoja hoitaa henkilökohtaistamista oli useita, ja ne kaikki vaikuttivat erittäin toimivilta. Hienoja käytäntöjä eri koulutuksen järjestämisen vaiheista löytyi mm.

- kestävä kehityksen osaamisen arviointi työnäytteiden osana
- kysymyspankki
- kestävä kehityksen avaaminen arvioijille käytännön esimerkein
- näyttöklinit ja kokemusten vaihtaminen niissä

Sen sijaan opiskelijoiden haastatteluista ei välittynyt aivan yhtä johdonmukaisesti kestävä kehityksen esiintulo henkilökohtaistamisen vaiheessa. Näytöissäkin asia saattoi jäädä opiskelijan tekemän itsearviointin varaan. Olisikin kannatettavaa varmistaa kestävä kehityksen toteutumista lopulta esimerkiksi tekemällä pistokoeluontoisia tarkastuksia tai vertaisarviointeja. Rakenteet kehittämiselle ovat kuitenkin pääsääntöisesti olemassa.

Valmistavassa koulutuksessa varsinkin aikuisilla on paljon annettavaa myös oppilaitokselle. Vähäisistä lähiopetusmääristä huolimatta voisi olla suositeltavaa käyttää oppilaita opetusympäristöjen kestävä kehityksen mukaisuuden kehittämiseen.

Kestävä kehitys ei näkynyt itsearviointien mukaan vahvasti ei-tutkintotavoitteisessa koulutuksessa. Tässä asiassa olisi varmasti mietinnän paikka koko Omnian aikuisopistolla, sillä esimerkkejä haastatteluissa löytyi kyllä.

Itsearviointien yhteydessä on listattu erittäin hyviä kehittämiskohteita aikuiskoulutuksen järjestämiseen. Se on hyvä merkki siitä, että koulutusta pyritään jatkuvasti kehittämään ja henkilökunnalla on intoa ja uskallusta osallistua toiminnan kehittämiseen oman mukavuusalueen ulkopuolellakin.

Lopuksi

Omniassa näkyi arjen suuria kekeratkaisuja, joita on tehty sekä sosiaalisen että ekologisen kestävyden eteen. Tässä vain muutamia arjen tekoja nostaaksemme:

- Reilu kahvi muistuttaa joka päivä keken tärkeydestä,
- toimitiloja on korjattu ympäristöystävällisiksi,
- paperin käytön vähentämiseen oli ryhdytty joissakin toimipisteissä tulostuskäytäntöjä muuttamalla
- opettajien hyvinvointiin on panostettu pitämällä kiinni opettajien huoneista ja työhyvinvointia tukevista käytännöistä sekä
- tilojen käyttöä on optimoitu joissakin toimipisteissä nuorten ja aikuisten koulutuksen välillä.

Onkin ilo nähdä, miten vastuullisesti Omniassa on arjen toteuttamiseen suhtauduttu. Tämä arjen ”kekeistys” toimii hyvänä tukena ammattiopiston ja aikuisopiston opetukselle, mikä on kestävä kehityksen sertifioinnin pääaiheina.

Omnian tapauksessa pisteiden pudotuksia itsearviointista aiheutti epätasaisuus kestävä kehityksen opetuksen tasossa. Itsearviointeja oli ollut tekemässä vain rajallinen määrä henkilöitä, joskus jopa vain yksi opettaja, ja siten arviointiin osallistuneen henkilön näkemys ei vastaa koko koulutusalan opetuksen toteutusta. Tästä johtuen haastatteluissa olleet henkilöt eivät voineet vahvistaa itsearviointien tietoja. Yksittäisiä kertoja näin voi ihan hyvin käydä, sillä ihmiset ovat unohtavaisia, mutta Omnian tapauksessa asia oli havaittavissa jokaisessa toimipisteessä vähintään yhdellä tai useammalla koulutuslalla. Siten auditoinnin lopputuloksena ei voida katsoa, että kestävä kehityksen oppimispolku olisi vielä kovin hyvin hahmottunut koko oppilaitoksen tasolla.

Itsearviointeihin on nyt koottu varsin hyvin kestävä kehityksen opetuksen välineitä. Näitä kohtia lomakkeista kannattaakin käyttää

hyväksi oppimispolkujen rakentamisessa ja tiedon jakamisessa laajemmin opettajille. Siten teillä on erinomaiset lähtökohdat seuraavaan auditointiin kolmen vuoden päästä.

Omniasta löytyy jo valtakunnankin tasolla merkittävää kestävä kehityksen toimintaa, ja siten perustus koko Omnian toiminnan nostamiselle samalla tasolle on erittäin hyvä.

Tampereella 24.11.2014

Kati Hinkkanen & Edina Rudner